

MOMCI IZ V NAŠEG KRAJA

Dragoljub B. Đorđević, *Skinhedi: momci iz našeg kraja*, Društvo za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja dece i omladine/Odbor za građansku inicijativu, Niš 1998 (prvo izdanje); Agena, Beograd 1999 (drugo izmenjeno izdanje)

“Oni nisu zalutali u jugoslovenski prostor, ponajmanje nam ih je neko podmetnuo, nose pečat ovog podneblja, jer, SKINHEDI SU MOMCI IZ NAŠEG KRAJA” – već je na samom početku autor jasno naznačio kako je svrha knjige da informiše širu javnost o potkulturi o kojoj se još nedovoljno zna, da nam se “otvore oči” i suočimo se sa prisutnom pojavom, te da prihvatimo odgovornost za to što nam se dešava. Studija je urađena povodom aktuelnog i konkretnog događaja – ubistva romskog dečaka Dušana Jovanovića – i jeste primer kako treba delovati pre-

* Od akademske 2001/2002. godine, univerzitetska praksa u Jugoslaviji postala je bogatija za još jedno iskustvo – na Mašinskom fakultetu Univerziteta u Nišu grupa studenata prve godine je, umesto redovnog kursa Sociologija sa filozofijom prirodnih nauka, pohađala kurs “Sociologija romskog identiteta”, pod voditeljstvom dr Dragoljuba B. Đorđevića, redovnog profesora na Mašinskom fakultetu Univerziteta u Nišu i Marijane Filipović, asistenta-pripravnika na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Kosovskoj Mitrovici. Isti ‘tandem’ je upravo završio izvođenje sličnog kursa na Alternativnoj akademskoj obrazovnoj mreži (AAOM) u Beogradu. Prikazi koje ćete imati prilike da pročitate na naredim stranicama (autori: Jasna Bulajić, Aleksandra Prodanović, Nada Štavljanin, Nataša Ilić, Tamara Tapić, Ivan Panović, Marijana Filipović, Milica Milojević, Ivana Kovačević, Marija Kovandžić) dela su studenata poslediplomskih studija na Alternativnoj akademskoj obrazovnoj mreži, koji su u drugom semestru svojih studija izabrali i pohađali kurs “Romi u interkulturalnom okruženju”.

ventivno i ne čekati da se desi još koji tragičan slučaj da bi se o tome pisalo. O tome govori i sâm pisac: "Sociolozi su dužni da pravovremeno detektuju aktuelne ili neponovljive fenomene, zahvate i snime pojave u odvijanju... ne čekajući vremensku distancu."

Prilikom pisanja ovog podužeg sociološkog eseja, naš autor je mogao da izabere jedan od dva uobičajena pristupa. Prvi, karakterističniji za naše podneblje, podrazumevao bi dugi istorijski uvod o proučavanoj pojavi, još dužu razradu teme, u kojoj se "od drveća najčešće ne vidi šuma", i navijački obojen zaključak, a sve to pisano jezikom koji je razumljiv malom broju ljudi. Međutim, očigledno poznavajući potrebe savremenog čitaoca, autor se opredelio za drugi prilaz koji podrazumeva: interesantno vizuelno rešenje korica, popularan broj strana (esej u vidu brošure, dva štamparska tabaka) i pisanje jasnim i dopadljivim stilom.

Štivo se sastoji iz šest povezanih podnaslova i dodatka, tj. prevedenog teksta Džona Klarka *Skinhed i magično oživljavanje zajednice*. Dragoljub B. Đorđević nas najpre uvodi u priču – odakle esej o skinhedima – jednim citatom kojim nas podseća da se identitet, prevashodno mladih, formira u otporu i time daje tolerantan afektivni ton koji se provlači kroz celu knjigu; ona informiše a ne osuđuje. Sadržinom knjige se krećemo od analize mladih kao specifične društvene grupe, preko teorijskog objašnjenja fenomena zvanog "potkultura" – u okviru toga i potkulture *skinsa*, do osvrta na stav "uličnih vojnika" prema *Romima*.

Čitajući brošuru saznajemo da tek moderno doba poznaje omladinu u sadašnjem smislu te reči, da svaka generacija ne uspeva da se nametne društvu i da mlade karakterišu pet odsudnih obeležja: nezavidan radno-ekonomski položaj, marginalna politička uloga, teškoće uključivanja u sekundarnu društvenu sredinu, ekskluzivnost idejnog profila i posebnost generacijskog strukturiranja. Dalje nas niški sociolog upoznaje sa poreklom termina potkultura, ističući važnu distinkciju između, u upotrebi često mešanih, srodnih pojmova (potkultura, kontrakultura, alternativna kultura, delinkventna družina, gang). Na jasan način ističe glavne osobine potkulture mladih: "Rečju, omladinske potkulture, obuhvatajući manji segment mladih (prevlađuju mladi radnici), potičući iz roditeljske

kulture radničke klase, izražavajući muževni (grubi) princip, specifičan generacijski doživljaj i karakterističan stil, predstavljaju reagovanje (na) i težnju ka razrešavanju – simboličkim i imaginarnim formama – temeljnih kontradikcija kulture sopstvene roditeljske klase, ali i društva u celini.” Navode se i razlozi teškoće primene inostranih teorijskih modela za tumačenje domaćih prilika.

Zatim se bliže upoznajemo sa “britanskim momcima iz kraja” i odmah potom, čime se neizbežno pravi poređenje, sa “našim momcima”. Čitamo da se oni kod nas pojavljuju tek sredinom '80-ih godina minulog veka, da potiču iz svih slojeva društva (“*zato što smo svi u istom loncu bede*” – lepo veli Đorđević), da ih ipak ima manje (oko 800) nego što to štampa pokušava da prikaže senzacionalizma radi, da su devojke u neočekivanoj manjini; upoznajemo se sa stvarnom situacijom na terenu (pojava tzv. *vikend skinheda*; simpatizeri, pasivni i aktivni “članovi”). Bliže nas upoznavajući sa njihovom ideologijom, autor informacijama ruši neke predrasude: suprotno uverenom mišljenju, zagovara se završavanje škole radi zauzimanja što uglednijih položaja u društvu, nema stroge hijerarhije, nije ustoličen vođa, protiv su kriminala, droge, seksualnih nastranosti, sekti, a za monarhiju i demokratiju s merom. Saznajemo da postoji “Biblija” skinheda i da na meti skinsa nisu samo Romi. Na kraju, autor nam pojašnjava zašto je javnost iznenađena surovim događajem – prvi put se kod nas desilo ubistvo iz rasističkih pobuda. Uzroke vidi u “*delimično iskrivljenoj slici i zatomljenoj istini o položaju Roma*” koji su i dalje diskriminirani, poziva nas da prihvatimo istinu i podelimo odgovornost, a ne da je, stigmatizacijom cele potkulture skinsa, prebacujemo na drugog. On nas priziva da živimo svi zajedno.

Dodatak se sastoji od spomenutog teksta Džona Klarka, gde je akcenat na psihološkim mehanizmima (osećanje isključenosti i osećaj napadnutosti) ove potkulture: “Osećanje da su ‘usred’ ovog meteža opresivnih i eksploatorskih snaga, stvara potrebu za grupnom solidarnošću koja, mada u biti defanzivna, kod skinheda je udružena s agresivnim sadržajem i predstavlja izraz frustracije i nezadovoljstva koji se manifestuje kroz napadanje autsajdera koji služe kao žrtveni jarci.”

Dr Dragoljub B. Đorđević kao cilj knjige navodi “potrebu da se skine makar i parče koprene s glave

'čelavaca'", jedne rubne potkulture mladih kod nas. Autor objektivnim prikazom uspeva u tome – on ne osuđuje već nastoji da razume, on ne zatvara oči nego nam pomaže da ih i mi otvorimo – svojom nepristrasnošću uči nas toleranciji i smiruje uzavrele strasti. Ovim materijalom (po obimu brošuram, po značaju knjigom) jeste učinjen korak ka smanjenju distance između nas i "*belih i garavih momaka*".

Verujem da većina čitalaca deli moje mišljenje o generalno pozitivnoj oceni knjige. Sada ću detaljnije obrazložiti svoj stav i dati neke sugestije:

- interesantno je vizuelno rešenje korica (narandžasta boja je upadljiva, skreće pažnju, a može i eventualno asocirati na "Gradsku čistoću" koju uglavnom čine Romi, fotografije su vrlo autentične, tekst je složen ćirilicom što je u saglasnosti s naslovom);
- broj strana je optimalan (dovoljno kratak "da ne uguši" svojom dužinom, a dovoljno dug da uključi sve relevantne informacije);
- štivo je pisano jasnim i razumljivim rečnikom, s mnoštvom interesantnih citata (naročito je dopadljivo iznošenje mišljenja skinheda "iz našeg kraja", iz Niša) što doprinosi autentičnosti materijala. Ideje su eksplicitno iskazane, logički povezane, s pojašnjenjem pojedinih termina i razlika između pojmova. Pravilna je upotreba znakova interpunkcije i bolda i italika, čime se akcentuju najbitnije ideje teksta;
- autor daje i stavove drugih pisaca (citira razne analitičare i tome priključuje dodatak u vidu teksta stranog autoriteta);
- objektivnost autora, tj. jasno se vidi cilj autora da nas informiše i bliže upozna s pomenutom tematikom, on svojim pristupom poziva na razumevanje, ne zapada u nepotrebnu polemiku, izbegava senzacionalizam, ne osuđuje, već prikazuje stvarno stanje na terenu i ruši ustaljene predrasude. Knjiga predstavlja pravi primer objektivnog prikaza;
- pisac je logički dosledan (bez zamene teza, bez izvođenja neosnovanih zaključaka);
- tema je uvek aktuelna, sociološki interesantna (iako sâm fenomen nije, "na svu sreću", toliko raširen u nas).

Međutim, čini mi se da:

- nije bilo neophodno izneti članak Džona Klarka kao posebnu celinu (dodatak), već ga je možda tre-

balo citatima ili zasebnim poglavljem uvrstiti u tekst (ovako se bespotrebno izdvaja, a svojim sadržajem ne štrči toliko);

– bilo bi korisno, kad već nije moguće objaviti citate iz “Biblije” skinheda, publikovati tekstove pesama iz kojih bi na indirektan način bile sažete osnovne ideje (ako takvih tekstova ima, naravno);

– nije na prvi pogled najjasnije kada je knjiga izdata ('88 – tako piše na drugoj strani, što je verovatno štamparska greška, ili '98);

– nedostaje i druga strana medalje (šta Romi kažu na sve to);

– glavna zamerka se tiče, ipak, nedovoljnog objašnjenja *psiholoških mehanizama* koji su u osnovi ove i sličnih pojava (mehanizam projekcije pre svega, ali i kriza identiteta, identifikacija s agresorom, autoritarna ličnost).

Naravno, ovo je moj subjektivni doživljaj, generalno pozitivno mišljenje i neke sugestije. Postignuta je prava ravnoteža između sadržinskih i formalnih aspekata knjige. Bila bi prava šteta ne upoznati širu čitalačku publiku s knjigom koja ruši mnoge predrasude, poziva na podelu odgovornosti i mirno rešavanje problema koje uključuje tolerisanje različitosti.